

Wojciech Góralski

"La paroisse. Commentaire des Canons 515-572", Jean-Claude Périsset, Paris 1989 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 35/1-2, 257-260

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jean-Claude Périsset. La paroisse. Commentaire des Canons 515—572.
Edition Tardy. Paris 1989 ss. 279.

Zgodnie z oczekiwaniem, w różnych krajach ukazują się coraz to nowe komentarze do KPK Jana Pawła II. Inicjatywę przygotowania pełnego komentarza kodeksowego podjął ostatnio zespół autorów przynależnych do obszaru języka francuskiego. W serii wydawniczej *Le nouveau droit ecclésial. Commentaire du Code de Droit Canonique*, realizowanej przez Wydawnictwo „Tardy”, ukazał się ostatnio kolejny (w kolejności czwarty) tom, poświęcony parafii. Całość tomu składa się ze wstępu, 10 rozdziałów i 3 aneksów.

W rozbudowanym wstępie (s. 11—24) autor, oficjał Sądu Biskupiego diecezji Lozanna-Genewa-Fryburg, wskazuje najpierw na miejsce parafii w strukturze Kościoła, następnie przedstawia kanoniczny i teologiczny wymiar tej instytucji, omawia zasady kształtujące wspólnotę kościelną, przypomina strukturę ujęcia kodeksowego w odniesieniu do parafii i dekanatu, sygnalizuje (w punktach) zmiany, jakie wprowadził w przedmiocie parafii kodeks z 1983 r., podkreśla rolę Soboru Watykańskiego II w dziele odnowy instytucji parafii.

Rozdział I (s. 25—47) nosi tytuł: Wspólnota parafialna. Autor omawia tutaj dyspozycje kan. 374 § 1 dotyczące obowiązku erygowania parafii oraz kann. 515, 516 i 518 stanowiące aplikację tego pierwszego. Na szczególną uwagę zasługuje fragment na temat odniesienia parafii do diecezji (kan. 515 § 1).

W rozdziale II (s. 49—63) przedstawiono definicję proboszcza (zawartą w kan. 519) jako własnego pasterza parafii. Périsset zwraca tu uwagę m. in. na konsekwencje kanoniczne tej definicji w odniesieniu do kompetencji błogosławienia związków małżeńskich. Interesujące są wywody na temat relacji biskupa diecezjalnego do urzędu proboszczowskiego. Słusznie autor zauważa, iż proboszcz — jako własny pasterz parafii — wykonuje swój urząd nie w imieniu biskupa, lecz w relacji doń, spełnia zaś go w imieniu Chrystusa (s. 54). Jako członek prezbiterium diecezjalnego proboszcz uczestniczy w misji biskupa, lecz nie w jego władzy. Nie jest przy tym zwykłym wykonawcą decyzji biskupa, gdyż to on sam jest własnym pasterzem parafii. Nieściśle autor stwierdza, iż proboszcz „nie ma jurysdykcji w sensie władzy rządzenia”. Po pierwsze bowiem władza rządzenia — to inaczej władza jurysdykcyjna, po drugie zaś proboszcz posiada ją, lecz tylko w zakresie wewnętrznym. Powoływanie się na kan. 89 stwierdzający, iż proboszcz nie posiada władzy dyspensowania od ustaw kościelnych (poza wypadkami określonymi w prawie) nie jest tutaj właściwym argumentem na rzecz tezy o nieposiadaniu przez proboszcza władzy rządzenia: wszak ta nie zamyka się tylko w obrębie władzy dyspensowania.

Autor stwierdza, iż KPK nie rozwiązuje kwestii dotyczącej natury władzy proboszcza. Natura ta zależy, jego zdaniem, przede wszystkim od jasnego okre-

ślenia relacji pomiędzy episkopatem i prezbiteratem, czego nie dokonał Sobór Watykański II. Termin więc „pasterz” w odniesieniu do biskupa diecezjalnego (por. kan. 369) oraz w odniesieniu do proboszcza (kan. 519) nie ma tej samej treści jurydycznej.

W dalszym ciągu rozdziału Périsset zajmuje się dyspozycją kan. 520 w przedmiocie możliwości powierzenia parafii kleryckiemu instytucji zakonnej lub kleryckiemu stowarzyszeniu życia apostołskiego, następnie komentuje kan. 510 regulujący sprawę podziału funkcji proboszczowskich i kapitulnych w kościołach parafialnych będących zarazem kapitulnymi.

Przedmiotem rozdziału III (s. 65—91) jest zagadnienie prowizji kanonicznej na urząd proboszczowski. Czytelnik zapoznaje się więc kolejno z wymogami stawianymi kandydatom na proboszczów (kan. 521), zasadą stabilności na urzędzie proboszczowskim (kan. 522), sposobem mianowania proboszcza (kan. 523), zasadą wykonywania posługi proboszcza tylko w jednej parafii (i wyjątkami od niej) (kan. 526) oraz sposobem kanonicznego obejmowania parafii (kan. 527).

Rozdział IV (s. 93—117) został poświęcony kwestii utraty urzędu proboszczowskiego i wakansu parafii. Mówiąc o pozbawieniu proboszcza jego urzędu przez biskupa diecezjalnego autor nawiązuje jednocześnie do procedury usuwania proboszczów. Wspominając o obowiązku konsultacji biskupa — podczas procesu o usunięcie proboszcza — z dwoma proboszczami wybranymi z zespołu ustanowionego w tym celu na stałą przez Radę kapłańską (kan. 1742 § 1) autor zapomniał dodać, iż kandydatów do owego zespołu przedstawia Radzie kapłańskiej biskup. Cennym uzupełnieniem wywodów autora na temat rezygnacji z urzędu proboszczowskiego jest przedstawienie ewolucji zaleceń w tej dziedzinie podjętych przez Sobór Watykański II i dokumenty posoborowe (s. 103—107). Korzystnie wypada wykład Périsset na temat zawakowania parafii oraz funkcji jej administratora.

Szczególną uwagę czytelnika skupia rozdział V (s. 119—168), w którym omawia się prawa i obowiązki proboszcza. Na pierwszym miejscu należało jednak powiedzieć w tytule o obowiązkach. Po zaprezentowaniu treści kann. 528 i 529 systematyzujących powinności proboszcza w płaszczyźnie misji nauczania, uświęcenia i pasterzowania autor omawia władzę proboszcza w zakresie dyspensowania wiernych od niektórych obowiązków (należało powiedzieć: „ustaw kościelnych”). Gdy chodzi o dyspensowanie od obowiązku święcenia niedziel i świąt nakazanych oraz od obowiązku zachowania dni pokuty Périsset wyraża opinię, z którą należy się zgodzić, iż podmiotem tych dyspens mogą być nie tylko poszczególne osoby i rodziny, lecz również wszyscy parafianie — w pojedynczych przypadkach tzn. w poszczególnych dniach (np. podczas prac żniwnych — od obowiązku powstrzymania się od pracy). Szkoda, że autor nie wspominał o możliwości dokonywania przez proboszcza zamiany wymienionych obowiązków na inne (zob. kan. 1245). Dobry komentarz spotykamy w odniesieniu do funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi (kan. 530). Właściwe jest zwrócenie uwagi na to, iż nowy kpk nie mówi już o funkcjach „zastrzeżonych” proboszczowi. Na s. 141 prezentuje się interesującą tabelę wskazującą na ewolucję kan. 462 kpk z 1917 r. aż do kpk z 1983 r. (kan. 530). Pozostałe obowiązki i uprawnienia proboszcza zostały zreferowane wyczerpująco.

Rozdział VI (s. 169—177) jest poświęcony Radom parafialnym: Radzie duszpasterskiej (kan. 536) i Radzie ekonomicznej (kan. 537). Na uwagę zasługuje fragment o kompetencjach Rady duszpasterskiej (kan. 536 § 2). Podkreśla się tutaj, iż — stosownie do kan. 536 § 2 — Rada ma głos jedynie doradczy.

W rozdziale VII (s. 179—207) autor zajął się formami wyjątkowymi sprawowania duszpasterstwa parafialnego: przez kilku kapłanów *in solidum* (kan. 517 § 1) oraz wykonywania niektórych obowiązków duszpasterskich w parafii przez nie — kapłanów (kan. 517 § 2). W końcowej części rozdziału Périsset poddaje krytyce dyspozycje kan. 517 zarzucając mu pewne braki, m. in. pominięcie w § 2 kanonu wzmianki o kryteriach, w myśl których biskup powinien określić konieczność lub pożytek dopuszczenia diakona lub osoby świeckiej lub jakiejś wspólnoty osób do współudziału w trosce o pasterzowanie parafią.

O wikariuszu parafialnym traktuje z kolei rozdział VIII (s. 209—225). Czytelnik zapoznaje się najpierw z treścią kan. 545 § 1 (o potrzebie ustanowienia wikariusza lub wikariuszy). Słusznie akcentuje się tutaj moment partycypacji wikariusza w trosce duszpasterskiej proboszcza. Trafne jest również spostrzeżenie, iż kan. 545 § 1 zawiera implicite określenie wikariusza parafialnego. W dalszym ciągu autor analizuje kan. 545 § 2 o formach posługi wikariusza (m. in. w kilku parafiach jednocześnie), po czym referuje kan. 546 (wymóg posiadania przez wikariusza święceń prezbiteratu) i kan. 547 (o mianowaniu wikariusza). Szczegółowo zostały omówione prawa i obowiązki wikariusza (należało i tutaj na pierwszym miejscu wspomnieć o obowiązkach). Podkreślono powinność wikariusza wspomagania proboszcza w całej posłudze parafialnej, z wyjątkiem odprawiania mszy św. za parafian. Wykład kończy omówienie dyspozycji kan. 552 o przenoszeniu wikariusza na inny urząd przez biskupa diecezjalnego lub administratora diecezjalnego.

Rozdział IX (s. 227—246) nosi tytuł: Dziekani. Wydaje się, że nie mieści się on w strukturze pracy poświęconej parafii. Trudno jednak mieć autorowi za złe, iż urząd dziekański potraktował w relacji do parafii. Jest to więc związane naświetlenie przepisów kodeksu *De vicariis foraneis* (kann. 553—555). Właściwe jest tutaj podkreślenie charakteru duszpasterskiego urzędu dziekana. Autor wyraża ubolewanie, iż prawodawca nie wprowadził do kodeksu norm o udziale wiernych świeckich w zadaniach dziekana koordynowania pracy duszpasterskiej w dekanacie (s. 245), mogliby oni — proponuje — skupić się m. in. w Radach duszpasterskich szczebla dekanalnego.

Wreszcie w rozdziale X (s. 247—258) mówi się o rektorach kościołów i kapelanach (zob. kann. 556—572).

Wśród aneksów (s. 259—261) znalazły się następujące pozycje: 1) Bliższe określenie prawa powszechnego (możliwości ustawodawcze biskupa diecezjalnego i Konferencji Episkopatu odnośnie do parafii); 2) Normy dotyczące kapelanów w dokumentach Stolicy Apostolskiej; 3) Skład komisji odpowiedzialnych za przygotowanie kanonów kpk na temat parafii oraz zestawienie kanonów projektów kpk na tenże temat. Źródła i literatura przedmiotu (s. 267—271) stanowi końcową część dzieła, po której następuje pożyteczne zestawienie kanonów występujących na poszczególnych stronach (s. 273).

Opracowanie J. C. Périsset'a należy uznać na cenne studium nad instytucją parafii i urzędów parafialnych w ujęciu kpk z 1983 r. Jest to komentarz pogłębiający, ubogacony częstym odwoływaniem się do dokumentów Soboru Watykańskiego II i posoborowych a także do projektów Papieskiej Komisji do Rewizji KPK. Szczegółowe wywody autora poprzedza zawsze przytoczony w języku francuskim dany kanon, któremu poświęca się komentarz. Pewnym mankamentem, płynącym po prostu z przyjętego założenia, jest zupełne pominięcie aspektu historycznego. W tytule serii zaznaczono jednak, iż chodzi o komentarz do kpk Jana Pawła II.

Z pewnością kolejna pozycja wydawnicza *Le nouveau droit ecclésial* spotka się z uznaniem nie tylko kanonistów.

Ks. Wojciech Góralski

Lothar Wächter, Gesetz im kanonischen Recht. Eine rechtssprachliche und systematisch-normative Untersuchung zu Grundproblemen der Erfassung des Gesetzes im Katholischen Kirchenrecht, St. Ottilien 1989, ss. LV+371 (Münch. Theol. Studien III. Kan. Abt. 43).

Praca doktorska L. Wächtera to jedna z tych dysertacji, które bierze się do ręki z przyjemnością i z pożytkiem. Zaczyna się od jasnego, celnego tytułu i precyzyjnie określającego zakres tematu podtytułu. *Ustawa w prawie kanonicznym* to nie tylko chwytliwy, wręcz rynkowy tytuł, lecz wyraz metodologicznego założenia, różnicującego między ustawą i prawem. Podtytuł *prawno-językowa i systematyczno-normatywna analiza podstawowych problemów ujęcia ustawy w katolickim prawie kanonicznym* już warsztatowo ustawia pracę w tradycji dysertacji pisanych od lat pięćdziesiątych w szkole Kłausa Mörsdorfa, po większej części publikowanych w dziale kanonistycznym serii, którego omawiana dysertacja stanowi tom 43. Dowodzi też, że obecni profesorowie, uczniowie zmarłego w r. 1989 Mistrza, usiłują kontynuować jego linię.

Merytoryczna część pracy składa się z dwóch rozdziałów. W pierwszym zajmuje się ujęciem ustawy w kościelnej terminologii prawnej — kolejno w CIC/1917, CIC/1983, innych aktach normatywnych Kurii Rzymskiej, w niemieckim prawie partykularnym. Terminy w CIC/1917 to: *lex, statutum, decretum, constitutio, canon, instructio, regula, ordo, ordinatio, praeceptum, praescriptum, praescriptio, norma, ius*. W CIC/1983 doszło do tego jeszcze determinatio. Autor wychodzi z założenia, że przez zestawienie z innymi formami stanowionego prawa ujawnią się wyrazistsze kontury ustawy. Nie chodziło autorowi o ostateczne wyjaśnienie typologii źródeł prawa. Rezultaty, do jakich autor dochodzi, wcale nie są pocieszające: z jednej strony *lex* oznacza również akty, które wcale nie są ustawą (np. k. 149; 506 § 1; 517 § 1; 520 § 1; 559, 612; 680; 951; § 1; 1120; 1752), z drugiej zaś na oznaczenie ustaw używa się wielu innych terminów, na czele z *decretum*. CIC/1983 wykazuje wprawdzie pewien postęp w stosunku do swego poprzednika (np. nie ma zwrotów *lex urbanitatis* czy *artis sacrae leges*), trudno jednak mówić o jasności terminologicznej. W drugim rozdziale analizuje obydwa kodeksy, aby wydobyć wyraźne lub pośrednie wy-